

Ера доминације мушкараца приближава се крају. Озбиљно. Годинама, свет је био сведок велике транзиције моћи од мушкараца ка женама. Данас, велика рецесија овај еволутивни процес претворила је у револуционарни. Последица тога неће само бити смртоносни ударац мачо мушком клубу по имену финансијски капитализам, који је довео свет до тренутне економске катастрофе, већ и колективна криза за милионе и милионе радних мушкараца широм планете.

Самртне ропце мачизма лако је наћи ако знате где треба погледати. Узмите, на пример, скоро невероватно несразмеран утицај који тренутна криза има на мушкарце – а који је толики да је међу неким економистима и упућенијим деловима блогосфере ова рецесија позната као "он-цесија" ("he-cession"). Према подацима Бироа за статистику рада САД, више од 80% отказа у Сједињеним државама од новембра наопако погодило је мушкарце. Цифре су отприлике сличне и када је Европа у питању, што износи око 7 милиона незапослених мушкараца више него што их је било пре рецесије само у САД и Европи, будући да економски сектори у којима традиционално доминирају мушкарци (грађевинарство и тешка индустрија) доживљавају озбиљнији и бржи пад него оно којима доминирају жене (државна управа, здравство и образовање). Све у свему, очекује се да ће до краја 2009, светска рецесија оставити чак 28 милиона мушкараца без посла широм планете.

Ствари за мушкарце само ће бити још горе, јер рецесија погоршава муке које је глобализација већ узроковала. Алан Блајндер, економиста са Принстона процењује да између 28 и 42 милиона радних места Американаца може бити измештено изван граница. Што је још горе, мушкарци све више заостају у погледу стицања квалификација које су неопходне за успех у економијама заснованим на знању, које ће господарити светом након рецесије. Ускоро, на два мушкарца са завршеним колеџом у САД долазиће три жене, а исто тако неповољан исход очекује се и у остатку развијеног света.

Наравно, мачо је стање ума, не само питање радног статуса. А што су мушкарци озбиљније погођени „он-цесијом“, то су мање способни да се изборе са озбиљним и

дуготрајним психолошким последицама губитка посла. Како се наводи у "American Journal of Public Health", "финансијски аспект незапослености" има значајније последице по ментално здравље мушкараца него жена. Другим речима, припремите се за много несрећних момака, као и за све лоше свари које из тога производе.

Како се криза развија, све више утицаја имаће и на област политике. Погледајте какав одговор бирачког тела почиње да се формира као одговор на глобалну катастрофу. Када је пропала исландска економија, бирачи ове земље учинили су оно што ниједна земља никада није: не само да су свргли мушку елиту која је превидела настанак кризе, већ су за премијера именовали првог лидера који се отворено декларише као лезбејка. Како је рекла Хала Томасдотир, жена на челу једне од ретких банака које су остале солвентне, то је био савршено разуман одговор на "такмичење пениса" у инвестиционом банкарству којим доминирају мушкарци. "Деведесет девет процената њих ишло је у исту школу, вози исте аутомобиле, носи иста одећа, и има исте ставове. Они су нас довели у ову ситуацију – и одлично су се провели док су то радили", пожалила се Томасдотирова "Шпигелу". Убрзо је и мала, дуговима оптерећена Литванија кренула истим путем, изабравши прву жену председника, искусну економисткињу са црним појасом у каратеу по имену Далија Грибаускат. На дан када је победила, водеће дневне новине у Вилнијусу као насловну вест објавиле су : "Литванија је одлучила: земљу ће спасити жене".

Иако неће све државе одговорити на кризу избацивањем мушких неспособњаковића, повратни удар је стваран и глобалан. Економска криза вероватно ће драматично убрзати велику транзицију моћи од мушкараца ка женама, како све више људи буде схватало да се агресивно и рискантно понашање које је мушкарцима омогућило да се ушанче на позицијама моћи, познато као мачо култ, показало као разорно и неодрживо у глобализованом свету.

Заиста, сада се може рећи да најтрајније наслеђе велике рецесије неће бити смрт Волстрита. Нити смрт финансија. А неће бити ни смрт капитализма. Ове идеје и институције наставиће да живе. Оно што неће преживети јесте мачо. А избор који ће мушкарци морати да направе, било да прихвате или се супротставе новој историјској чињеници, имаће одсудни утицај на читаво човечанство – на жене исто колико и на мушкарце.

Већ неколико година прихваћена је чињеница коју су бихејвиорални финансијски економисти Бред Бербер и Теренс Один упечатљиво демонстрирали 2001, а то је да је од свих фактора који могу бити у корелацији са претерано самоувереним улагањем на финансијским тржиштима, а где спадају старост, брачни статус и слично – најутицајнији

поседовање Y хромозома. А сада се испоставља да су мачо мушкарци из изразито мушког сектора глобалних финансија не само створили услове за глобални економски колапс, већ су им у томе помагали њихови углавном мушки пајтоси у власти, чија је политика, свесно или не, само вештачки удубљивала ветар у једра мачизма.

Један од таквих примера јесте мехур на тржишту некретнина, који је сада најжешће експлодирао на Западу. Тај мехур заправо је представљао економску политику која је прикривала погоршање прилика за мушкарце из радничке класе. У САД, цветање грађевинског сектора створило је релативно високо плаћене послове за релативно ниско образоване мушкарце који су сачињавали 97,5% његове радне снаге, са просечних 814\$ недељно. Насупрот томе, послови у здравству, где доминирају жене доносе око 510\$ недељно, а у трговини око 690\$ недељно. Према подацима Бироа за статистику рада, мехур на тржишту некретнина донео је скоро 3 милиона нових послова на изградњи стамбених објеката који иначе не би постојали. Друге области које су доживеле раст, а којима такође доминирају мушкарци биле су некретнине, производња цемента, шпедитерство и архитектура. Добре плате у грађевинарству пружиле су мушкарцима прилику да задрже економску надмоћ у односу на жене. Када се надлежни упитају зашто ништа нису учинили да зауставе раст мехура на тржишту некретнина, они по правилу наводе чињеницу да је сектор некретнина био снажан замајач запошљавања. Заиста, подршка мачизму пружала је све могуће врсте користи, и пробушити тај мехур значило би извршити политичко самоубиство.

А ипак, мехур на тржишту некретнина је тек последњи у дугом низу покушаја да се пружи подршка мачизму, од којих је, како тврди историчарка Гвендолин Минк, највећи био Њу дил. На врхунцу Велике депресије, 1933. године, 15 милиона Американаца било је незапослено, што значи да су 75% незапослених чинили мушкарци. То је уздрмало модел породице у којој мушкарац доноси хлеб на сто, и постојао је велики притисак да се тај модел врати. Њу дил, усредсредивши се на стварање послова за мушкарце, учинио је управо то. Статусни симбол за мушкарца постало је држање жене у кући, њеним изоловањем од тржишта рада, што је најпотпуније остварено у послератној нуклеарној (родитељи + деца, п.п.) породици. На овај начин, сматра историчарка Стефани Кунц, Велика депресија и Њу дил ојачали су традиционалне улоге полова. Женама је обећана економска сигурност у замену за помоћ државе ојачавању мушких позиција моћи.

Данас, ова стара погодба се више не држи, и нема те државне интервенције која може да је обнови. Заиста, економски стимулациони пакет у САД не подсећа превише на програм јавних радова у стилу Њу дила. Упркос првобитној причи да ће пакет ставити нагласак на инфраструктурне пројекте са физичким пословима, брзе пруге и остале подухвате који би потпомогли секторе економије којима владају мушкарци, много више новца – директно или индиректно – иде образовању, здравству и другим јавним

секторима. У САД, жене већ сачињавају скоро половину научника у области биологије и медицине и скоро три четвртине радника у здравству. Нико други до самог председника Барака Обама заузео се за транзицију моћи од мушкараца ка женама. Обама је у „Њујорк тајмсу“ рекао да, мада послови у грађевинарству и производњи неће сасвим нестати „они ће сачињавати мањи проценат укупне економије“. Као резултат тога, рекао је, „жене ће бити хранитељи исто колико и данашњи мушкарци, ако не и више него они“.

Све ово значи да разгоропаћеног, и од друштва претерано подржаног мачо мушкарца сада смењује незапослени мачо без животног смера – што је другачији, али могуће исто толико разоран феномен. Дуги периоди незапослености су озбиљан узрок алкохолизма, нарочито за мушкарце између 27 и 35 година, показује прошлогодишња студија објављена у „*Social Science & Medicine*“ А мачо губитници глобализације могу да забораве и на женидбу: „међу радницима чији се послови у највећој мери селе преко мора или их замењују компјутерски чипови, све је мање њих који мисле да се могу оженити“ каже социолог Ендру Черлин. Тако да утицај брака на дисциплиновање младих мушкараца наставља да слаби.

Наравно, мушкарци који пију, осећају се као да су проглашени за старо гвожђе, и који чезну за својим изгубљеним мачо идентитетом, већ су уобичајена ствар у опустошеним пост-индустријским пејзажима широм света, од америчког „Појаса рђе“ (посустали индустријски појас на североистоку САД, п.п.) преко пост-совјетске олупине Путинове Русије, па до мегалополиса на Блиском Истоку. Уколико ова рецесија потраје, а већина верује да хоће, масовна психичка траума незаустављиво ће се ширити.

Како ће се развијати ова транзиција ка пост-мачо свету? То зависи од избора који мушкарци буду направили, а њих има само два.

Први је адаптација: мушкарци ће прихвати жене као себи једнаке партнере и усвојити нове културне сензибилитете, институције и погодбе које из њих происходе. То не значи да ће се сви мушкарци на Западу претворити у метросексуалце, а да ће популарност фудбала и продаја пива опати. Међутим, услед смрти мачоа, можда ће се родити нови модел мушкости, нарочито међу неким образованим мушкарцима који живе на богатом Западу.

Економисткиња Бетси Стивенсон описала је пропадање старе врсте брака, у коме су мушкарци били специјализовани за тржиште рада док су жене бринуле о деци. На уштрб

њега, појављује се „потрошачки“ брак „у коме обоје једнако доприносе производњи путем тржишта рада, а удружују се на основу заједничких жеља у погледу потрошње и животних стилова.“ Овакви бракови дуже трају, и у њима се кућни послови равномерније распоређују.

Није случајно што се већа прилагодљивост образованих мушкараца породичном животу такође протеже и на економски живот. Економиста Ерик Д. Гулд открио је 2004. године да брак на мушкарце (нарочито на оне са ниским примањима) утиче тако што их чини озбиљнијим у погледу каријере – они ће више учити, више радити и тежити канцеларијским пре него физичким пословима. Ова врста прилагођавања мушкараца могла би бити повод за оптимизам, али она није сасвим доказана.

Ипак, за мушкарце постоји и други избор – отпор. Мушкарци могу да одлуче да се супротставе смрти мачизма, жртвујући сопствене изгледе у настојању да одложе крај моћног историјског тренда. За ово постоји много примера. Заиста, они мушкарци који немају прилику да свој бес ослободе на конструктиван начин, могу постати извор гадног екстремизма; сетите се на пример КГБ носталгичара у Русији или регрута џихада у потрази за изгубљеном чашћу. А на Западу постоји још много мушкараца који желе да се „испрече на пут историји, вичући стој.“ Упркос оваквим момцима, земље Запада овог пута углавном не покушавају да очувају стару неравноправност мачо поретка.

Заправо, избор између прилагођавања и отпора можда ће се исцрпети у геополитичкој подели: док се северноамерички и западноевропски мушкарци буду већином – ако не и свим срцем – прилагођавали новом поретку једнакости, њихови саборци у растућим џиновима Источне и Јужне Азије, да не помињемо Русију, а то су све места на којима жене још увек трпе брутално угњетавање, могли би чак да се крећу ка још већој полној неједнакости. У тим друштвима, државна моћ неће бити коришћена да потпомогне интересе жена, већ да мачизам одржава у животу.

Погледајте Русију, где се током последње деценије управо одвијају такви покушаји. Иако у Русији има 10,4 милиона жена више него мушкараца, то се није одразило на политичке и економске односе моћи. Након пропасти Совјетског Савеза, идеал женске једнакости скоро је сасвим одбачен, и многи Руси су оживели култ домаћице са пуним радним временом (а Путинова влада чак нуди наградне исплате женама које ће да роде). Међутим, руски мушкарци, докрајчени хаосом услед распада Совјетског Савеза и деценијом економске кризе, једноставно нису били у стању да се прилагоде. „Било је уобичајено да мушкарац падне у депресију и проводи дане на лежећи на каучу, пијући и пушећи“, примећује московски писац Маша Липман. Између ужасно високе стопе

морталитета, затвора, алкохолизма и лошег образовања, само је шачица руских мушкараца била у могућности (или желела) да буде једини хранитељ у породици.

Прекаљеним руским женама није остало ништа друго осим да раде, истовремено бивајући принуђене да прихвате астрономску количину сексуалне експлоатације на послу, и тешко лицемерје у кући. Како је закључила Елена Мезенцева из Московског центра за родне студије, у Русији је запослен већи проценат жена него у готово било којој другој земљи, али након 2000. године, оне зарађују половину суме коју мушкарац добија за исти посао. Све то време, Путин је помагао и подржавао мушкарце, претворивши њихову носталгију за изгубљеним мачизмом совјетских времена у читаву идеологију.

Ово је један кошмарни сценарио за могући исход смрти мачизма, док се друга врста претећег расплета одвија се у Кини. Економски стимулациони пакет вредан 596\$ који је донела ова земља много више личи на програм јавних радова који је садржао Њу дил од било чега што је предлагала Демократска странка САД. Док су лавовски део америчких стимулационих долара одвукли здравство и образовање, више од 90% кинеског пакета одлази на грађевинарство: јефтине домове, аутопутеве, железнице, бране, системе пречишћавања, електране, аеродроме и још много тога.

Ово помахнитало трошење требало би да поправи катастрофалну штету која је настала губитком послова у кинеском извозном сектору производње. Кинеска комунистичка партија већ дуго види кинеских 230 милиона печалбара (радника-миграната), од којих су две трећине мушкарци, као потенцијални узрок политичких немира. На десетине милиона њих већ је изгубило послове у производњи, и за сада су се показали невољним или неспособним да се врате у своје завичајне провинције.

Баш као што је мехур на тржишту некретнина у САД настао у циљу подршке мушкарцима, тако је кинеска економска путања последње две деценије била дубоко повезана са напорима да се изађе на крај са претњом коју је представљала огромна печалбарска популација земље. Економиста са МИТ-ја Јашенг Хуанг сматра да је током прве деценије економских реформи Денга Ксјаопинга кинеска унутрашњост доживела изванредан економски раст и раст предузетништва, док су следеће две деценије представљале период опадања економије кинеског села, уз истовремену стратегију развијања кинеских обалних градова. Државна предузећа и мултинационалне корпорације уживале су дарезљиве дотације, пореске олакшице и друге незваничне погодбе, а заузврат су запошљавале милионе миграната. Ово је поспешило унутрашње сеобе у Кини, јер су милиони људи побегли из сеоске беде у потрази за привременим

пословима у градовима, али су кинеске елите, након побуне на Тјенанмену, то виделе као добродошао начин да се одбране од градских немира.

Данас је међутим тешко сагледати на који начин ће кинеске вође безбедно да се реше ове погодбе. Ствари још гором чини полно диспропорционална кинеска популација, са 119 рођених дечака на сваких 100 девојчица, у земљи која је већ доживела насилне протесте својих све отуђенијих младих мушкараца. Наравно, могуће је да ће Кина каналисати вишак мачо енергије на неки користан начин, у смеру предузетништва, и створити од земље глобални извор радикалних иновација, са свим војним импликацијама које из тога следе. Ако је судити по кинеском стимулационом пакету, Пекинг ће највероватније радити на јачању градске индустријске економије, будући да би, уколико ово уточиште мачоа доживи крах, то могло да се деси и Комунистичкој партији.

Можда је примамљиво мислити да је смрт мачизма само циклична корекција, и да ће алфа мужјаци из финансијског света ускоро опет бити на послу. Примамљиво, али погрешно. „Такмичење пениса“ које је омогућено неограниченим докапитализацијама, сумњивим финансијским инструментима и чистим, неразблаженим капитализмом, сада ће коначно бити зауздано.

„Он-цесија“ пружа тачке слагања међу људима који се уобичајено не сматрају сродним душама, од бихејвиоралних економиста до феминистичких историчара. И док многи криве мушкарце за тренутни економски хаос, једна од главних тема јесте утицај рецесије на жене. А тај утицај је стваран. Жене су и пре рецесије имале већу глобалну стопу незапослености, а имају је и сада. То многе наводи да се сложе са извештајем Уједињених нација који је објављен раније ове године: „Економска и финансијска криза ставља несразмерно велики терет на жене, које су често запослене у угроженим секторима и примају ниже надокнаде за незапослене и нижу социјалну помоћ, а имају и слабији приступ и контролу над економским и финансијским ресурсима.“

Ова брига је оправдана, и није неспојива са чињеницом да ће се милијарде мушкараца широм света, а не само пар осрамоћених банкара, осећати све изгубљенијим у новом свету који се гради из тренутне економске рушевине. Како жене буду почеле да придобијају више друштвене, економске и политичке моћи, које су им дуго биле ускраћиване, то ће процес све више личити на праву револуцију какву људска цивилизација никада није искусила.

Смрт мачизма

Пише: Рејхан Салам

уторак, 25 август 2009 13:06

То не значи да ће жене и мушкарци међусобно ратовати преко барикада. Сукоб ће попримити суптилнији облик, а главно бојно поље биће у срцима и главама. Али, немојте се заваравати – оса глобалног сукоба у овом веку неће бити ратне идеологије, геополитичка надметања или судари цивилизација. То неће бити ни раса ни етницитет. То ће бити пол. Свет након смрти мачизма још нисмо видели. Али можемо да очекујемо да ће прелазни период бити мучан, кривудава и потенцијално веома насилан.

(http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/06/18/the_death_of_macho)

Превела Јована Папан